

Preek over Exodus 20:1-3, Matteus 6: 24-34: Geen andere goden

Stel je eens voor dat jij een van de Israëlieten bent die door God uit Egypte zijn bevrijd. Je voorvaderen hebben als slaven gediend in een land, wat bol stond van afgoderij. Je hoeft alleen maar te denken aan die tovenaars aan het hof van Farao die ook in staat waren stokken in slangen te veranderen en water in bloed. Blijkbaar waren deze tovenaars zo verstrikt geraakt in de wereld van het occulte dat ze wonderen konden doen. Luther zei het later al: *de duivel is de aap van God*. In onze westerse wereld hebben we de neiging om al deze machten en krachten lacherig aan de kant te schuiven als hocus pocus, maar zendelingen die in onze tijd werkzaam zijn in bijvoorbeeld Afrikaanse landen hebben vaak ervaren hoe reëel deze machten zijn. Nou in Egypte kon men er ook over meepraten. Voor elk aspect van het leven had men z'n eigen god en men diende zoveel mogelijk goden om het maximaal aantal zegeningen te verkrijgen. 400 jaar lang hadden de nakomelingen van Jakob te midden van deze occulte werkelijkheid in Egypte slavendienst verricht. Hoewel Jakob en zijn zonen God dienden was er van dat geloof bij de generaties na hen niet veel meer over. Wat wil je ook, als je van je vrijheid bent beroofd en nu te maken hebt met andere goden en godsdiensten. Geen wonder ook, dat de Israëlieten moeite hadden te geloven dat God Mozes zou gaan gebruiken om hen uit de slavernij te verlossen. Wat hadden ze nu gezien van God de afgelopen jaren. Waar was God?

Wat ik altijd weer verbazingwekkend vind is dat het volk voorafgaand aan de uittocht en ook later in de woestijn zoveel tekenen van God te zien krijgt en toch telkens weer terugvalt in ongeloof, gebrek aan vertrouwen en opstandigheid tegen God. Want ga maar na, je hebt het allemaal meegemaakt. Het water dat in bloed veranderde, een kikvorsenplaag, een muggenplaag, een steekvliegenplaag, veepest, etterende zweren, extreme hagelbuien, een sprinkhanenplaag, angstaanjagende duisternis en uiteindelijk die verschrikkelijke plaag waarbij al het eerstgeborene omkwam. En toen mocht het volk vertrekken. Maar ze waren nog niet goed en wel onderweg of Farao zette de achtervolging in en kwam het volk voor de Schelfzee te staan. En God bevrijdde zijn volk door een weg te banen dwars door de zee. En later gaf Hij brood uit de hemel om te eten, elke dag, en voor de sabbath een dubbele portie. En jij, als een van de Israëlieten hebt het allemaal meegemaakt. En toch sta je met het hele volk binnen no time om het gouden kalf te dansen, als het een beetje lang duurt

voordat Mozes weer van de berg afkomt. Hoe is het mogelijk? Je hebt zoveel wonderen en tekenen van God gezien, maar je laat je zo weer in met het dienen van andere goden.

Wat we niet moeten vergeten is dat het voor de Israëlieten in hun situatie niet zo moeilijk was om te geloven in een God die wonderen deed. Er waren goden zat in Egypte en daar kon er nog best één bij. Maar wat wel moeilijk was, is dat God de enige is op wie je moet vertrouwen. Dat stond haaks op het Egyptische denken. En toch is dat wat God als eerste gebod aan Israël geeft “vereer naast Mij geen andere goden”. Al die andere geboden zijn zeker niet onbelangrijk, maar het begint hiermee: de erkenning dat er maar één God is! De erkenning dat je voor je hele leven afhankelijk bent van één God, JHWH, de God die Israël bevrijd heeft uit de slavernij en gaat brengen in het land dat vloeit van melk en honing. Het liefhebben van God boven alles en je naaste als jezelf is door de Here Jezus zelf als samenvatting van de wet gegeven. Nu zijn er ook vandaag de dag best veel mensen die het wel een nobele gedachte vinden om je naaste lief te hebben als jezelf, maar met die andere helft van het grote gebod, God liefhebben boven alles, kan men minder goed uit de voeten. Dat klinkt gelijk weer zo exclusief. En toch is dat wat God vraagt aan Israël in de woestijn en dat is ook wat God vandaag aan ons vraagt hier in <plaats>: heb Mij lief boven alles, geloof dat ik de enige ben!

Nu leven wij natuurlijk in een totaal andere tijd dan het volk Israël in de woestijn. Hoewel we ook in onze tijd steeds meer openheid voor allerlei occulte zaken tegenkomen, kennen we geen samenleving die voor alles wat er gebeurt een bovennatuurlijke, geestelijke oorzaak zoekt. Eerder het tegendeel. Wij zijn zo doorgeslagen in het rationalisme dat we God uit ons leven hebben weggeredeneerd. Onze verlichte samenleving heeft zoveel vertrouwen in eigen kunnen dat we God daar niet meer bij nodig hebben. Natuurlijk, als je wilt, mag je best op zondag samenkomen, maar denk niet dat we God nodig hebben bij de oplossing van onze problemen. Want wie ziek is, heeft meer vertrouwen in de dokter dan in God. En voor ons levensonderhoud hebben we meer vertrouwen in onze vaste baan en onze verzekeringen waarmee we eventuele ziekte en arbeidsongeschiktheid hebben afgedekt dan in God. Natuurlijk bidden we nog wel om ons dagelijks brood, maar de vriezer ligt allang bomvol. Bij ethische vraagstukken over abortus, genetische manipulatie, huwelijk, samenwonen en homofilie mag je niet meer aankomen met

wat de bijbel zegt. Als wij met z'n allen bedacht hebben dat iets vanaf nu goed is, dan is het goed. En wie er tegen in gaat discrimineert. Ja, en dan heerst er ook nog paniek in de westerse wereld nu de financiële markt dreigt in te klappen. Tsja, dan klinkt er in Amerika in eens wel een oproep tot gebed voor herstel. Maar waar bidt je dan om? Dat de situatie weer zo mag worden als voorheen. Dat we allemaal weer onze zekerheid terug mogen krijgen dat ons financieel niets kan gebeuren. En inderdaad hier in het westen zijn we dan ook redelijk verzekerd van onze welvaart, maar Afrika dan? Want dat is de keerzijde. Als wij bidden voor de veiligstelling van onze welvaart, bidden we meteen dat het in Afrika niet goed gaat. Onze welvaart is alleen maar vol te houden zolang het in Afrika slecht gaat. Je mag je echt afvragen of zo'n gebed wel terecht is.

Je voelt wel aan dat de 'andere goden' in het Egypte van de tijd van Mozes van een totaal ander soort waren dan de 'andere goden' in onze tijd. Maar daarom niet minder reëel. Zoals de Egyptenaren voor elk aspect van het leven een god hadden, zo hebben wij dat ook. En de allerbekendste afgod in onze westerse samenleving is wel ons geld en bezit. We hebben net al gezien dat geld ons een gevoel van zekerheid geeft. We voelen ons veilig met een vast inkomen, of met wat geld op de bank. We hebben dan altijd nog iets om op terug te vallen. Maar behalve dat het ons een gevoel van zekerheid geeft, biedt geld ons ook aanzien, een status. U kent waarschijnlijk ook die verhalen wel die je vaak op familiebijeenkomsten hoort. *"Hé, hoe gaat het eigenlijk met neef Jantje?" "Oh, Jantje, die heeft zo goed geboerd, hij heeft een geweldige baan, een mooi huis, en een slee van een auto. Ja, die Jantje vliegt voor z'n werk de hele wereld over. Laat Jantje maar schuiven, die redt zich wel."* En de hele familie kijkt op tegen Jantje. Want de meeste familieleden zijn op het niveau van die andere Jan, Jan modaal, blijven hangen. Het gevolg is dat we opkijken tegen neef Jantje en klein denken van onszelf. Maar hoe het met huwelijk van neef Jantje gaat, daar hebben we het niet gehad. En dat z'n kinderen niet meer thuis komen, daar heeft niemand het over. En dat Jantje op al die feestjes waar hij komt wel eens te diep in het glaasje kijkt, dat wordt niet gezegd. En toch houden we met ons allen in stand dat geld en bezit iemand aanzien verwerft. Maar het gaat nog verder. We kennen allemaal de uitspraak 'geld maakt macht'. Het zou niet zo moeten zijn, maar mensen met geld, hebben veel vrienden en relaties. Blijkbaar willen ook

veel mensen met hen bevriend zijn. En dat maakt dat wie geld heeft veel invloed heeft, veel voor elkaar krijgt en zo op allerlei gebied z'n invloed kan laten gelden.

Het wordt tijd om eens samen te kijken naar de bijbel. We hebben net bij het eerste gebod al wel gehoord dat er geen ruimte in ons leven voor andere goden behoort te zijn. Maar de afgod waar we het nu over hebben krijgt veel aandacht in de bijbel. Dat zou je niet zeggen, want er wordt niet vaak over gepreekt. Dat laat alleen maar zien hoe gevoelig dit onderwerp ligt. Ik wil gewoon een aantal teksten voorlezen. Die teksten spreken voor zich.

Kolossenzen 3:5: Laat dus wat aards in u is afsterven: ontucht, zedeloosheid, hartstocht, lage begeerten en ook hebzucht – hebzucht is afgoderij – ....

1 Timoteus 6:9,10: Wie rijk wil worden staat bloot aan verleiding, raakt in een valstrik en valt ten prooi aan dwaze en schadelijke begeerten die een mens in het verderf storten en ten onder doen gaan. Want de wortel van alle kwaad is geldzucht.

Matteus 19:23: Ik verzeker jullie: slechts met grote moeite zal een rijke het koninkrijk van de hemel binnengaan. Ik zeg het jullie nog eens: het is makkelijker voor een kameel om door het oog van een naald te gaan dan voor een rijke om het koninkrijk van God binnen te gaan.

In geen van deze teksten wordt gezegd dat geld slecht is. In Kolossenzen gaat het over hebzucht en in Timoteus over geldzucht. Dat is slecht. En als de rijke van Matteus 19 geen afstand kan doen van z'n geld is dat geld niet slecht, maar het feit dat hij er z'n hart op gezet heeft, dat maakt geld tot een afgod. En daar waarschuwt de bijbel voor. En omdat geld op zich niet slecht is, geeft de bijbel ook gewoon richtlijnen hoe onze houding ten opzichte van ons geld en bezit zou moeten zijn.

In hetzelfde gedeelte uit Timoteus waar we net uit lazen zegt Paulus het kernachtig:

Wij hebben niets in deze wereld meegebracht en kunnen er ook niets uit meenemen. Wij hebben voedsel en kleren, laten we daar tevreden mee zijn (1 Tim.6:6,7)

In de schriftlezing van Matteus 6 hebben we net gelezen dat we niet twee heren tegelijk kunnen dienen. Je kunt niet God dienen en mammon. Mammon is een personificatie van geld, rijkdom en bezit. God wil dat we Hem alleen dienen en dat we heersen over de mammon. We mogen geen slaaf worden van ons bezit, maar we

mogen ons bezit aanwenden ten dienste van het Koninkrijk van God. De tekst zegt ook niet dat we een zorgeloos leven moeten gaan leiden, maar dat we ons bezorgd moeten maken over de goede dingen. Wees dus niet de hele dag bezig met de vragen “wat zullen we eten” of “wat zullen we drinken” of “waarmee zullen we ons kleden”. Natuurlijk veroordeelt de Heer Jezus niet dat we goed voor onszelf of voor ons gezin zorgen. Het is zelfs je plicht om je in te spannen voor brood op de plank en warme kleding. Het gaat om prioriteiten. Waar gaat je hart naar uit. Wat vind je nu eigenlijk echt belangrijk. “Kijk” zegt Jezus, “als je alleen maar in de weer bent met eten, drinken en kleding dan is er in je denken geen ruimte meer voor Gods Koninkrijk. Wees dus niet alleen bezig met je de vraag hoe je in de toekomst rond gaat komen, maar leef vandaag met God! Zoek eerst Zijn Koninkrijk en Zijn gerechtigheid, dan zullen al die andere dingen je erbij gegeven worden”.

Hoe wil God nu dat we met ons geld en goed om gaan in de praktijk? In het Oude Testament werd het volk Israël duidelijk gemaakt dat alles wat ze hadden aan voedsel en bezit hen door God was geschonken. Dat zag je in het gebod om één keer in de zeven jaar het land te laten rusten. Het volk moest er dan op vertrouwen dat God er in het zesde jaar voor zou zorgen dat er een dubbele oogst zou zijn. Je zag het in het Jubeljaar. Eens in de vijftig jaar moesten Israëlieten hun volksgenoten die zich als slaaf hadden verkocht weer vrij laten. Op die manier werd het extreem verarmen en verrijken tegen gegaan. Dat zelfde zag je ook in de wet op de tienden. God had ingesteld dat iedere Israëliet een tiende van z'n inkomen afdroeg voor de instandhouding van de eredienst in de tabernakel en voor het levensonderhoud van de Levieten. Deze stam van de levieten was vrijgesteld van gewone arbeid om in en om de tabernakel te kunnen dienst doen. Even een rekensommetje: 11 stammen geven ieder een tiende weg om de Levieten te onderhouden. Iedere Israëliet uit die elf stammen heeft dus nog 9/10 over om van te leven. Elf stammen geven een tiende aan de Levieten. Deze Levieten hebben dus 11/10 om van te leven. God wil blijkbaar dat de vrijgestelden in Zijn dienst niet op een houtje hoeven te bijten.

Deze Oudtestamentische wetgeving komen we in het Nieuwe Testament niet meer tegen. Maar dat wil natuurlijk niet zeggen dat de principes niet meer gelden. Zoals Israel er aan herinnerd moest worden dat al het bezit van God was, is dat nu nog steeds zo. Als God de schepper is van deze wereld en daardoor de eigenaar van alles wat er is, dan betekent dat simpelweg ook dat Hij de eigenaar is van dat salaris

wat u maandelijks op uw bankrekening krijgt bijgeschreven. Als wij dus een eurootje in de collectezak doen dan geven wij geen gift aan God, want het is allang van Hem. Zo zag David dat ook toen hij een grote inzameling hield voor de bouw van de tempel. "Alles is van U afkomstig, en wat wij U schenken komt uit Uw hand (1 Kron.29:14)". Wij geven dus niet van ons geld aan God, maar wij mogen van Gods geld voor ons zelf houden. Tsja, en dat maakt dat we anders naar ons geld en bezit gaan kijken. Dan zijn we rentmeesters, die van God een heleboel hebben gekregen om te beheren. Niet om onszelf te verrijken, maar om te investeren in Zijn Koninkrijk. En als we dan zo naar ons geld kijken dan beseffen we ook meteen hoe zielig die discussie is of het geven van tienden ook vandaag nog geldt. We hopen van niet natuurlijk, want dan hoeven we minder te geven. Of dat argument dat we door middel van de inhoudingen op ons bruto salaris ook weggeven aan armen en zieken. Het vloeit allemaal voort uit de wens dat we onder die tiende uit willen komen en minder willen geven.

Eerlijk gezegd geloof ik niet dat het Nieuwe Testament nog een wet kent van tienden geven. Maar er wordt wel veel gezegd over je hart. Over blijmoedig geven. Wie niet blijmoedig geeft, kan net zo goed niet geven. Die zit nog met z'n hart vast aan z'n geld. En wie nog vast zit aan z'n geld is een afgodendienaar.

We zingen het vaak in onze kerken. (Gez.473)

*Neem mijn leven laat het Heer
toegewijd zijn aan Uw Heer.*

Maar dat vierde vers is wel wat lastiger om van harte mee te zingen:

*Neem mijn zilver en mijn goud
dat ik niets aan U onthoud.*

Vereer naast mij geen andere goden. Geen afgoden uit de oudheid en geen afgoden uit de twintigste eeuw. Laat je liefde voor mij blijken uit de manier waarop je omgaat met je bankrekening, je agenda , tijd en prioriteit.

Kortom, geef mij je hart.....helemaal.....met alles wat je bent en wat je hebt.

Het zal je tot in eeuwigheid niet spijten.

Amen

December 2009
G.P. Hartkamp
Wapenveld